

KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
W MINIKOWIE

Transparentność hodowli zwierząt futerkowych

SZYNSZYLE

Minikowo, czerwiec 2014

Transparentność hodowli zwierząt futerkowych - szynszyle

Opracowanie zbiorowe pod red. Janusza Wojciechowskiego

Skład, grafika: Jarosław Domański

ISBN 978-83-61862-77-2

Nakład 200 egz.

Druk: KPODR w Minikowie

Spis treści:

Nowe kierunki pracy Związku Hodowców Szynszyli	4
<i>Marek Nowak</i> <i>Krajowy Związek Hodowców Szynszyli z/s w Myślenicach</i>	
Hodowla szynszyli w regionie kujawsko-pomorskim	6
<i>Janusz Wojciechowski</i> <i>Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie</i>	
Dobrostan na fermach szynszyli	9
<i>Natasza Świącicka, Jacek Zawiślak</i> <i>Zakład Hodowli Owiec, Kóz i Zwierząt Futerkowych UTP w Bydgoszczy</i>	
Choroby skór u szynszyli	13
<i>Wojciech Grudzień</i> <i>Lekarz Weterynarii</i>	
Aktualna sytuacja na światowym rynku skór zwierząt futerkowych	18
<i>Jacek Zawiślak, Natasza Świącicka,</i> <i>Zakład Hodowli Owiec, Kóz i Zwierząt Futerkowych UTP w Bydgoszczy</i>	
Regulamin wystaw szynszyli w KZHS	21
<i>Marek Nowak</i> <i>Krajowy Związek Hodowców Szynszyli z/s w Myślenicach</i>	

Nowe kierunki pracy Związku Hodowców Szynszyli

Marek Nowak

Krajowy Związek Hodowców Szynszyli z/s w Myślenicach

Transparentność oznacza przejrzystość oraz jawne postępowanie hodowcy. W latach 50., 70. XX wieku hodowla szynszyli była elitarna ze względu na małą liczbę hodowców i małe fermy, kiedy sto samic to była rzadko spotykana wielkość. Wtedy hodowlę zakładano w adaptowanych, wolnych pomieszczeniach, a słowa behawioryzm, transparentność były mało znane. Szybki rozwój hodowli fermowej od końca lat 90. i rozwój środków przekazu spowodował zwiększenie zainteresowania hodowlą szynszyli, która stała się bardziej znaną i powszechną. Opinie o jej elitarnym charakterze należą dzisiaj do przeszłości. Współczesne fermy szynszyli to w dalszym ciągu gospodarstwa rodzinne, które powstały z polskiej rodzimej gospodarności, z zaangażowaniem polskiego kapitału. W przeważającej części fermy szynszyli to gospodarstwa średniej wielkości od 150 do 200 matek. Niewielka jest grupa ferm dużych, gdzie wykorzystuje się nowoczesne rozwiązania przy wyposażeniu i organizacji fermy. Transparentność została wymuszona przez społeczne organizacje zwalczające hodowlę zwierząt futerkowych i żądające ich likwidacji.

Transparentność jest metodą ukazania w szerokim aspekcie warunków chowu i hodowli zwierząt futerkowych, humanitarnych metod postępowania hodowcy i zbieżności pomiędzy zyskiem a najlepszymi warunkami, w których utrzymywane są zwierzęta. Spośród wszystkich gatunków zwierząt futerkowych: lisy, norki, tchórze, jenoty, nutrie i szynszyle nasi hodowcy mają najwięcej argumentów, aby warunki utrzymania, i traktowania zwierząt były ważnym i przekonującym argumentem za utrzymaniem hodowli.

Aby hasło transparentności nabrało właściwego sensu współczesny hodowca powinien dostosować się do wymagań jakie stawiane są hodowcom szynszyli przez przepisy prawa krajowego, terenowe władze administracyjne, inspekcje weterynaryjną i nadzór budowlany. Obecnie powstające fermy to średnie i duże przedsiębiorstwa – gospodarstwa hodowlane zlokalizowane w pomieszczeniach inwentarskich, które zostały wybudowane lub zaadoptowane zgodnie z miejscowym planem przestrzennego zagospodarowania lub zgodnie z decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. (Dz. U. z d. 16.01.2014, poz. 81). Realizowanie przez hodowcę zasady transparentności wymaga postępowania

zgodnego z zasadami dobrostanu utrzymywania szynszyli. Każdy hodowca ma obowiązek zapewnić szynszylom najkorzystniejsze warunki bytowania. Każdy, rozpoczynając działalność hodowlaną musi być świadomy, że powinien zasięgnąć opinii władz administracyjnych o możliwości lokalizacji fermy, zgłosić założenie fermy Powiatowemu Lekarzowi Weterynarii i w Izbie Skarbowej. Transparentność to także otwarcie hodowli dla własnego środowiska, to organizowanie Dni Otwartych Ferm dla młodzieży, studentów i zainteresowanych. To współpraca z uczelniami i szeroki udział hodowców w regionalnych wystawach hodowlanych, gdzie oprócz prezentowania szynszyli pokazywane będą warunki chowu, sposoby żywienia i opieki zwierząt.

Krajowy Związek Hodowców Szynszyli w Myślenicach swoją działalnością przyczynia się do transparentności hodowli poprzez:

- organizowanie otwartych seminariów i wystaw szynszyli
- opracowanie regulaminów, poradników i zasad postępowania w hodowli
- występowanie w środkach przekazu popularyzując humanitarne metody chowu
- wydawanie kwartalnika *Informator dla Hodowców Szynszyli*
- jawność postępowania KZHS składając roczne sprawozdania z pracy
- rozwinięty system poradnictwa wykorzystując współczesne środki komunikowania ze społeczeństwem

Zarząd KZHS jako główne zadanie wyznaczył dokończenie prac nad Kodeksem Dobrych Praktyk w Chowie i Hodowli Szynszyli. Opracowanie Kodeksu ma na celu:

- uświadomienie, że celem hodowcy jest utworzenie przyjaznego środowiska i właściwych warunków bytowania dla szynszyli
- określenie i popularyzowanie humanitarnych metod utrzymywania szynszyli w warunkach fermowych
- ukazanie, że współczesny hodowca to świadomy i odpowiedzialny gospodarz, który postępuje zgodnie z prawem krajowym, dla którego dobrostan szynszyli jest celem nadrzędnym

Kodeks Dobrych Praktyk ma dostarczyć informacji hodowcom o koniecznych warunkach dobrostanu dla szynszyli, ma pełnić rolę edukacyjną dla lekarzy weterynarii, ma przyczynić się do kształtowania dobrych opinii o hodowli.

Wprowadzenie Kodeksu to inwestycja w przyszłość hodowli, w przyszłość i stabilność interesów hodowców.

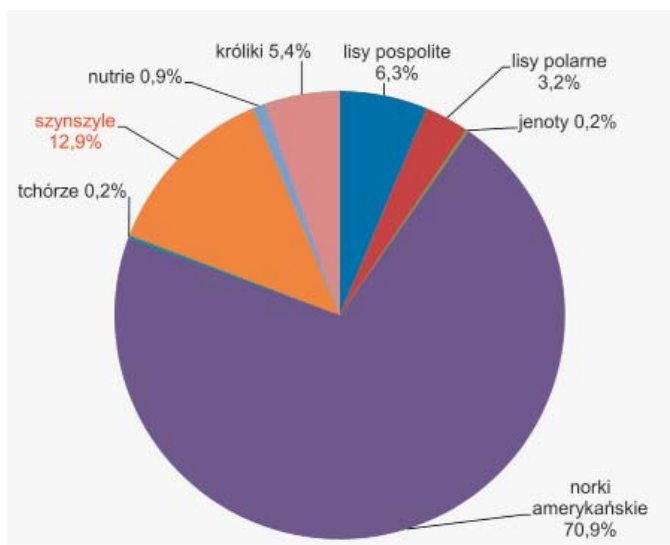
Hodowla szynszyli w regionie kujawsko-pomorskim

Janusz Wojciechowski

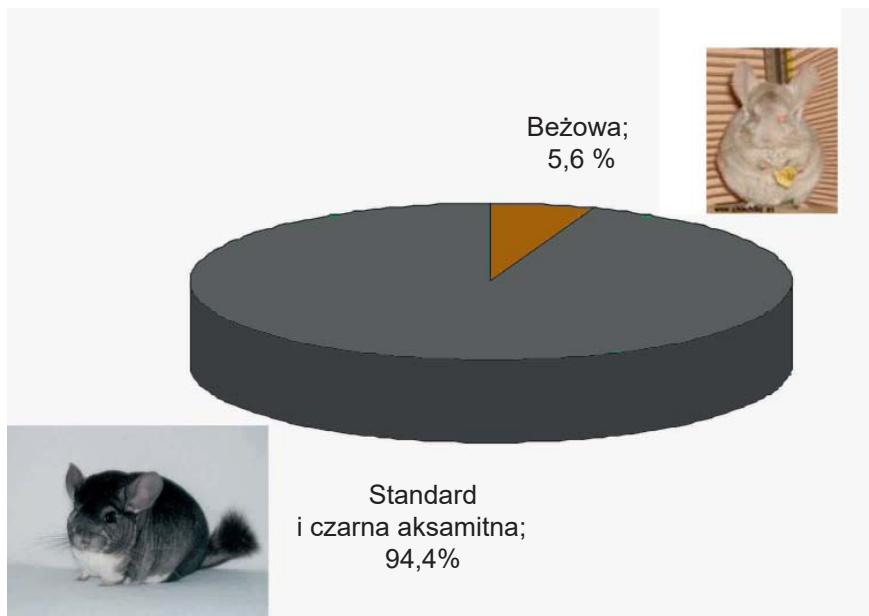
Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

W regionie kujawsko-pomorskim pod oceną wartości użytkowej i hodowlanej Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt z/s w Bydgoszczy jest 11 stad szynszyli. Łączna liczba samic stada podstawowego na przestrzeni ostatnich kilku lat spadła i wynosi 1005 sztuk, w tym standard i czarnej aksamitnej jest 959 szt. i beżowej 46 szt. Średnia liczba miotów uzyskana od samicy w roku wynosi 1,6 dla wszystkich odmian. Natomiast średnia liczba młodych uzyskanych od samicy w roku wynosi: urodzonych 3,2, a odchowanych 2,9. W ostatnich latach zanotowano wysoki wskaźnik odchovu młodych z miotu.

W 2013 roku na średnią liczbę urodzonych 2 sztuk w miocie, odchowano 1,8 sztuki, a u beżowej liczba młodych urodzonych z 1 miotu wyniosła 2,3 i odchowanych 2,1. We wszystkich 11 stadach szynszyli będących pod oceną KCHZ urodziły się 3143 młode, a odchowano 2867 sztuki.

Udział samic stada podstawowego poszczególnych gatunków zwierząt futerkowych objętych oceną wartości użytkowej i hodowlanej w 2013 r.

Procentowy udział odmian barwnych szynszyli w rejonie bydgoskim w 2013

Aby wstąpić pod ocenę KCHZ należy posiadać stado szynszyli standard minimum 50 szt., a beżowych minimum 10 szt. Hodowca zobowiązany jest do:

- zapewnienia warunków niezbędnych do realizacji oceny wartości użytkowej i hodowlanej w utrzymywanym stadzie /pomieszczenie wentylowane, klatki o odpowiednich wymiarach z dostępem do wody i kąpielisk.
- prowadzenia indywidualnego oznakowania zwierząt w stadzie tj.kolczyk lub karta hodowlana i zawieszka klatkowa
- poddania ocenie wartości użytkowej i hodowlanej wszystkich samic i samców znajdujących się w stadzie podstawowym
- poddawania indywidualnej przeżyciowej ocenie szynszyli przeznaczonych na remont własnego stada podstawowego /po ukończeniu 6-miesiąca życia/.
- prowadzenia bieżącej dokumentacji hodowlanej, tj. kart klatkowych, kart hodowlanych dla stada podstawowego, notesu fermowego dla młodzieży.
- wystawiania i dostarczania na życzenie nabywcy materiału hodowlanego dokładnie i czytelnie wypełnionych kart hodowlanych na zakupione zwierzę

Zwierzęta określonej odmiany (najczęściej standard) najlepiej kupować ze

stad hodowlanych będących pod kontrolą Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt. Rozpoczęcie produkcji wiąże się z wysokimi kosztami. W roku założenia fermy można uzyskać jedynie skóry ze zwierząt odchowanych z pierwszego miotu. W następnym roku przypadnie dwukrotna sprzedaż młodzięży bądź skór. Pierwsze 2-3 lata powinny spłacić koszt założenia hodowli, a w latach następnych można spodziewać się faktycznych dochodów z hodowli szynszyli. Średnie ceny skór od kilku lat gwarantują opłacalność produkcji i wynoszą ok. 100 zł/szt. Skóry można sprzedawać na giełdzie kopenhaskiej względnie do oferujących się kupców zagranicznych. Najkorzystniej jest sprzedawać 6-cio miesięczne zwierzęta hodowlane do powstających ferm. Często cena 1 sztuki przekracza 200 zł.

Z uwagi na wysoki koszt założenia fermy uzasadnionym może być rozpoczęcie hodowli szynszyli od małej skali produkcji, aby w przeciągu 5-7 lat dojść do fermy na 200 – 300 matek.

Na rozpoczęcie hodowli 16 samic z 4 samcami należy przeznaczyć 1 regał z klatkami wyposażonymi w kąpielisko, karmiki i system pojenia. Koszt takiego zestawu wynosi około 2000 zł + zakup zwierząt 4500 – 5000 zł.

W regionie kujawsko-pomorskim powstają nowe fermy towarowe. Potencjalni hodowcy coraz częściej uczestniczą w szkoleniach organizowanych przez Krajowy Związek Hodowców Szynszyli z/s w Myślenicach, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Instytut Zootechniki i Wyższe Uczelnie. Z kolei najlepsi hodowcy zrzeszeni w KZHS i KCHZ poddają pod ocenę swoje zwierzęta na organizowanych wystawach, co skutkuje większą możliwością zbytu zwierząt po korzystnych cenach.

Wykorzystane w publikacji informacje pochodzą z KCHZ w Warszawie.

Dobrostan na fermach szynszyli

Natasza Świącicka, Jacek Zawisłak

Zakład Hodowli Owiec, Kóz i Zwierząt Futerkowych UTP w Bydgoszczy

Dobrostan zwierząt według Europejskiej Konwencji o Ochronie Zwierząt Gospodarskich i Hodowlanych z 1976 roku, określa pokrycie specyficznych gatunkowych potrzeb zwierząt z zakresu fizjologii, etiologii i zdrowia. Podstawowe założenia dobrostanu zwierząt zawarte są w Kodeksie Dobrostanu Zwierząt Gospodarskich i zostały one opracowane przez działającą w Wielkiej Brytanii Radę Dobrostanu Zwierząt.

Problematyką dobrostanu zwierząt pasjonowano się od ponad 30 lat. Brali w tym udział specjaliści zajmujący się różnymi dziedzinami nauki (etiologii, fizjologii, weterynarii, zootechniki, etyki, ekonomii czy też prawa). Według Kodeksu Dobrostanu Zwierząt warunkami niezbędnymi do zapewnienia dobrostanu zwierząt jest przestrzeganie pięciu podstawowych zasad. Zwierzęta powinny być wolne od:

- głodu i pragnienia - dyskomfortu
- chorób, urazów i bólu
- strachu i stresu
- zdolne do wyrażania normalnego zachowania

Kierując się w myśl powyższych norm należy pamiętać, że „Zwierzę jako istota żyjąca zdolna do odczuwania cierpienia nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę” (art. 1 ustawy o ochronie zwierząt).

Obiektywnej oceny dobrostanu zwierząt można dokonać poprzez przeprowadzenie badań klinicznych, analiz statystycznych czy badań etologicznych. Dobrostan zwierząt należy oceniać pod kątem dwóch aspektów :fizjologicznym i behawioralnym. Aspekt fizjologiczny określa poziom stresu na podstawie stężenia kortykosterydów we krwi, których poziom waha się od 4 do 64%. Przy 40% stężeniu niszczy struktury komórkowe. Natomiast aspekt behawioralny to ocena zachowania zwierząt. Daje najbardziej miarodajne źródło informacji o stopniu tolerancji organizmu do warunków bytowych.

Hodowca sam powinien potrafić ocenić prawidłowe wskaźniki określające dobrostan jego zwierząt. Apatia, brak apetytu, nadpobudliwość, a nawet agresja to zachowania zwierząt świadczące o niskim poziomie dobrostanu. Na podstawie przebytych doświadczeń organizm zwierzęcy stara się unikać mniej komfortowych sytuacji, budzących w nim często uczucie lęku czy zagrożenia. Często wycofywanie się w klatce czy tulenie do innego osobnika daje mu w takiej sytuacji częściowe poczucie bezpieczeństwa. Czasami zwierzę pod wpływem silnego lęku może być agresywne. Współtowarzyszą temu krótkotrwałe reakcje fizjologiczne, takie jak wzrost częstotliwości oddechów i akcji serca czy drżenie mięśni, nie powoduje to ostatecznie skutków zdrowotnych. Jeżeli jednak czynnik stresogenny będzie silniejszy i długotrwały może to wywołać obniżenie wskaźników wzrostu, spadek płodności i pogorszenie stanu zdrowia. Ponadto może doprowadzić do zachowań stereotypowych, czyli odbiegających od normalnego zachowania zwierzęcia np. wygryzanie okrywy włosowej czy autonarkotyzm czyli wylizywanie ciała powodujące wydzielanie endorfiny. Zjawiska takie mają miejsce przy nieprawidłowym utrzymywaniu zwierząt w klatkach. Odpowiednia wielkość klatek to taka, która umożliwia zwierzęciu komfort, czyli swobodę leżenia i wstawania. Szynszyle na fermach hodowlanych powinny być utrzymywane w klatkach o minimalnych wymiarach 40cm dł., 45 cm szer. dla samic utrzymywanych indywidualnie, a 60 cm szer. dla samców i samic utrzymywanych razem, przy 34 cm wys (Dz. U. Nr 116, poz. 778). Ponadto zwierzęta utrzymywane pojedynczo w klatkach, aby nie popadły w destruktywne zachowanie powinny być zaopatrzone w dodatkowe wyposażenie (pułki, zawieszane klocki), które urozmaicą im czas.

Obowiązkiem hodowcy jest codzienne przeglądanie stada, a w razie jakichś niepokojących syndromów natychmiastowa reakcja. Zwierzęta chore powinny zostać odizolowane od reszty stada zapewniając im odpowiednie warunki do rekonwalescencji. Należy otoczyć je szczególną opieką ze strony hodowcy jak i personelu obsługującego. Jeżeli nie przyniesie to oczekiwanych rezultatów należy wezwać lekarza weterynarii. Warto znaleźć źródło pojawiających się schorzeń lub urazów, aby wyeliminować przyczynę potencjalnych chorób.

Szynszyle powinny być utrzymywane w warunkach nieszkodliwych dla ich zdrowia oraz niepowodujących uszkodzeń ciała. Bardzo ważnym elementem jest przestrzegana higiena na fermie. Ściany sufity, podłogi, a także karmidła i poidła muszą być utrzymywane w czystości i dobrym stanie technicznym. Równie ważnym czynnikiem jest mikroklimat panujący na fermie. Doświadczony hodowca powinien wiedzieć, kiedy zwierzętom jest za gorąco a kiedy

za zimno. Zbyt wysoka temperatura w pomieszczeniach może wywołać przegrzanie organizmu, co wiąże się ze silnym stresem cieplnym. W przypadku szynszyli temperatura powyżej 24° C nie jest komfortowa, może powodować szkodliwe działanie na ich organizm. Szynszyle są zwierzętami stosunkowo odpornymi na niskie temperatury. Dla zwierząt dorosłych wielkość tego parametru wynosi od 18 do 20 °C, u młodych osobników w granicach 12-16°C. Zaobserwowano, iż obniżenie temperatury nawet do 10°C nie wywołuje negatywnych skutków. Jednak utrzymując zwierzęta przy 5 °C może to doprowadzić do całkowitej zmiany okrywy włosowej. Bezpośrednio z temperaturą związana jest wilgotność powietrza, która powinna się kształtować w granicach od 55 do 65%. Wyższe wskaźniki niosą ryzyko rozwoju grzybów. Zdecydowanie na zdrowotność zwierząt ma wpływ sprawna wentylacja powietrza. Odpowiednia wymiana powietrza daje zwierzęciu dobre samopoczucie a w konsekwencji wysoką produkcję. Szynszyle nie znoszą przeciągów. Prędkość przepływu powietrza nie powinna przekraczać 0,3 m/s. Wymiana powietrza na jedną samicę w okresie zimowym powinna wynosić 1,5 m³/h, a w okresie letnim 15 m³/h. Na mikroklimat składa się również stopień zapylenia pomieszczeń. Na fermach szynszyli ze względu na niską wymianę powietrza przy stosowaniu pasz sypkich, siana czy też pyłu do kąpielii może to stanowić znaczny problem. Dopuszczalna dawka w pomieszczeniach dla szynszyli nie może przekraczać 400 cząsteczek/cm³ lub 3 mg/ 1m³. Jeżeli chodzi o stężenie gazów na fermach tych gryzoni nie jest to aż tak uciążliwe jak w przypadku hodowli gdzie żywi się zwierzęta paszami gospodarskimi. W przypadku tego gatunku zwierząt dopuszczalna stężenie podstawowych gazów w pomieszczeniach wynosi kolejno: CO₂ -2500 ppm, H₂S – 10 ppm, NH₃ -26 pmm. Równie ważnym wskaźnikiem mikroklimatu na fermach jest oświetlenie znacząco wpływające na rozród a również na samopoczucie zwierząt. Przy stosowaniu oświetlenia naturalnego stosunek powierzchni okien do podłogi powinien wynosić 1:15 czyli na 1m² powierzchni okna przypada 15 m² podłogi. Korzystając z oświetlenia sztucznego natężenia światła powinno wynosić 5 W/m² (40 lux). Długość dnia świetlnego wynosi około 12 h. Trzeba pamiętać aby zwierzę nie było narażone na bezpośrednie działanie światła czy to sztucznego czy też naturalnych promieni słonecznych (Grudzień 2012).

Istotnym elementem w utrzymaniu prawidłowego dobrostanu dla zwierząt jest minimalizowanie czynników stresogennych. Szynszyle są z natury zwierzętami dość płochliwymi i bardzo reagują na nagłe hałasy. Dlatego dobrym pomysłem na wielu fermach szynszyli jest włączenie radio, które częściowo

niweluje inne dźwięki. Stres wywołują również wszelkie zabiegi profilaktyczne czy hodowlane, takie jak ważenie, szczepienia czy transport zwierząt. Reakcja stresowa nie kończy się wraz z finalizacją transportu. Zwierzęta zostają przywiezione do nowych warunków, gdzie działa znów wiele czynników stresowych związanych z nieznanym pomieszczeniem, połączeniem zwierząt w nowe grupy lub ich izolacją czy nowym systemem żywienia. Czasami może to do prowadzić do stadium wyczerpania organizmu i upadków w pierwszych dniach adaptacji do nowych warunków. W dobrostanie zwierząt kluczową rolę odgrywa człowiek. Sposób postępowania i obsługi zwierząt może mieć znaczący wpływ na wskaźniki wzrostu i reprodukcji zwierząt (Frindt i in.2006).

Hodowca musi mieć na uwadze, **iz poprawa dobrostanu dla zwierząt to większe i zdrowsze zwierzęta, poprawa wyników rozrodu** a także lepsze jakościowo skóry, które może sprzedać za wyższą cenę. Warto więc dokonać wyboru odpowiedniej strategii prowadzącej do minimalizacji strat, przeprowadzić bilans nakładów finansowych na polepszenie dobrostanu a także bilans zysków wynikających z poprawy dobrostanu.

Literatura

1. Dyrektywa Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych (Dz. Urz. L 221 z 8.8.1998, str. 23)
2. Frindt A., Zoń A., Bielański P. 2006. Stres jako forma zachowania się zwierzęcia, Wiad. Zoot. RXLIV, 1; 15-18
3. Grudzień W. 2012. Choroby szynszyli, Wyd. Rypin
4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 116, poz. 778)

Choroby skóry szynszyli

Wojciech Grudzień Lekarz Weterynarii

W hodowli szynszyli jednym z podstawowych aspektów opłacalności jest jakość i stan skór uzyskiwanych od stada towarowego. Każdy hodowca robi wszystko co tylko jest możliwe, aby skóry pozyskane z jego zwierząt były coraz to lepsze. Na taki stan rzeczy właśnie ma wpływ wiele czynników, od genetyki i doboru par do rozrodu, przez żywienie zwierząt po ich pielęgnację włącznie. Istotną rolę w tym przypadku ma też zdrowie samych szynszyli zarówno stada podstawowego jak i uzyskanego od niego stada towarowego. Duże znaczenie ma w tej właśnie hodowli znajomość chociaż kilku najważniejszych chorób, między innymi chorób skóry, jakie mogą wystąpić na fermach. Poniżej zostały pokrótce przedstawione najczęściej występujące choroby skór.

CHOROBY GRZYBICZE - Jak sama nazwa mówi to choroby wywołane przez grzyby, a wśród nich często występuje mikrosporoza, czyli grzybica drobnozarodnikowa oraz trichoritoza inaczej zwana grzybicą strzygącą.

MIKROSPOROZA - Występuje najczęściej u zwierząt, które przebywają z pomieszczeniach wilgotnych (powyżej 70%), gdzie brakuje ruchu powietrza a temperatura jest wyższa niż 18°C oraz kiedy zwierzęta posiadają drobne skaleczenia na skórze. Zarodniki lub strzępki grzybów *Microsporum canis* i *M. gypseum* wnikają w uszkodzoną skórę osiedlając się tam oraz wytwarzając enzymy kerato- i proteolityczne, które powodują rozkład komórek zrogowaciałych. Ze względu na wzrost tych grzybów we włosach możemy je podzielić na:

- Endothrix – gdzie grzybnia znajduje się zarówno wewnątrz jak i na wewnątrz włosa,
- Ectothrix – grzybnia tworzy tzw. pochewkę wokół włosa.

Objawy tej choroby, ze względu na ich obraz kliniczny oraz badania mikroskopowe możemy podzielić na:

- powierzchowne – gdzie widoczne jest łuszczące zapalenie skóry i łamliwość włosa widoczne na głowie, wokół uszu, na grzbiecie, a czasami na ogonie i są one wyraźnie ograniczone w postaci plackowatych wyłysień

-
- głęboka – można zauważyć ropne zapalenie pochewek włosowych, wypadanie włosów i rozległych wyłysień, a ogon może być całkowicie bezwłosy, zaś naskórek przebiera wygląd białych nalotów

TRICHOFITOZA – wywołana jest przez grzyby *Trichophyton mentagrophytes*, *T. verrucosum* i *T. equinum*. Przebiega ona w dwóch postaciach:

- powierzchowne – dochodzi do plackowatych ograniczonych zapaleń skóry z widocznymi grudkami i łuseczkami, gdzie włosy w tym miejscu łamią się i może być obecny świąd
- głębokie- gdy grzyb atakuje skórę i torebki włosów, a dochodzi do wyłysień wskutek wypadania całych włosów i to najczęściej na głowie, i grzbiecie oraz wokół uszu oraz dochodzi do infekcji przednich kończyn (bezpośredni kontakt)

Grzybicę tę można rozpoznać poprzez objawy kliniczne lub w badaniach, za pomocą lampy Wooda (UV) oraz przez pobranie zeszkobin do badań mikroskopowego i mykologicznego. W leczeniu stosuje się ketokonazol lub klotrimazol, a samo leczenie należy kontynuować do 7 dni po ustąpieniu objawów. Dobry efekt dają również pędzlowanie zmian jodyną. Aby zapobiegać pojawieniu się grzybic ważne jest stosowanie preparatów grzybobójczych do piasku, ale można też zastosować szczepionki lub autoszczepionki.

CHOROBY BAKTERYJNE - Głównie występują tu STAFYLOKOKOZA wywołana przez bakterie G+ z rodziny *Staphylococcus* oraz STREPTOKOKOZA wywołana przez bakterie z rodziny *Streptococcus*. Do zakażenia nimi dochodzi najczęściej na skutek obniżenia odporności, i przy niedoborach żywieniowych, a także przy złych warunkach zoohigienicznych i w wyniku infekcji wtórnej. Objawy w przypadku Stafylokokozy to ropnie skórne, zapalenie skoków i gruczołu mlekowego, zaś Streptokokozy to suche czerwone wyłysiałe place na skórze, głównie w okolicy oczu, stawu biodrowego lub na kończynach.

Stafylokokozę można wyleczyć oksytetracykliną (Oxycort), gentamycyną (Tri-derm) lub enrofloxacyną (Enrobiofloxx) zaś Streptokokozę przez zastosowanie połączenia bacytracyny i neomycyny (Maxibiotyk), a przy zapaleniu spojówek zaleca się stosowanie maści lub kropli z gentamycyną (Gentamycin 0,3%). Aby zapobiec chorobie i jej rozprzestrzenianiu zaleca się izolowanie chorych osobników.

CHOROBA WIRUSOWA – Najważniejszą tu chorobą jest BRODAWCZYKOWATOŚĆ, której źródłem są chore zwierzęta i ludzie, a dużą rolę w jej rozprzestrzenianiu mają stawonogi między innymi owady latające. Okres inku-

bacji jest długi i trwa zwykle kilka tygodni. Objawami tej choroby są zmiany skórne w postaci zrogowaciałych guzów głównie w okolicy uszu, a zwierzęta ze zmianami w jamie ustnej mogą wykazywać zmniejszony apetyt, chudnąć i mieć ślinotok. Przypadki upadków śmiertelnych praktycznie nie występują, gdyż choroba przechodzi zwykle samoistnie, a ozdrowieńcy nabywają po niej odporność. W celu wyleczenia zwierząt należy przemywać miejsca zmienione chorobowo 2% roztworem wodorotlenku sodu lub nadmanganianu potasu. Profilaktycznie zwalcza się pasożyty zewnętrzne i nie dopuszcza do kontaktu szynszyli z chorymi zwierzętami.

CHOROBA PASOŻYTNICZA – PCHLICA występuje w wyniku inwazji pcheł praktycznie każdego rodzaju u szynszyli. Może ona wystąpić na fermach gdzie w ich obrębie przebywają też zwierzęta innego gatunku jak psy i koty. Pchły wysysając krew powodują niedokrwistość, a także przenoszą choroby, zaś ich ślina i kał działa alergizująco. Głównym objawem jest niespokojne zachowanie się szynszyli oraz częste drapanie lub ocieranie o inne przedmioty w klatce. Zwierzęta są anemiczne, chudną i tracą sierść, a skóra często przybiera cechy zapalne tzw. AZS. Pchły zwalcza się poprzez stosowanie oprysków lub zakraplania preparatami insektobójczymi np. Ektopar popularny w leczeniu psów. Pojawieniu się pcheł u szynszyli można zapobiec poprzez regularnie odpchlenie psów i kotów.

CHOROBY METABOLICZNE – W grupie tej możemy wyróżnić **ŻÓŁTE ZWYRODNIENIE TŁUSZCZOWE** czyli tzw. choroba żółtych uszy. Przyczyną jej wystąpienia jest zaburzenia pracy wątroby z jednoczesnym niedoborem nienasyconych kwasów tłuszczowych (Wit. F) co prowadzi do niewłaściwych przemian barwników karotenoidowych (zawartych np. w sianie, marchewce itp.). Zwierzęta zachowują się normalnie, natomiast jej objawem jest zmiana zabarwienia skóry uszu i ogona na żółto. Problemem tej choroby jest przejawianie niechęci krycia przez samców i obniżenie jakości nasienia, u samic natomiast następuje wchłonięcie zarodków. Aby potwierdzić tę chorobę należy wykluczyć żółtaczkę, zaś leczenie polega na podawaniu w zastrzyku metioniny, cysteiny, choliny, selenu oraz witamin E, F i K. W celu zapobiegania należy eliminować chore osobniki z dalszej hodowli.

Inną chorobą metaboliczną jest **NIEDOBÓR I NADMIAR WITAMINY A**, która naturalnie występuje jedynie w formie prekursorów, a jej aktywacja zachodzi dopiero w wątrobie. W formie aktywnej biologicznie występuje ona tylko w paszach pochodzenia zwierzęcego jak tran i mleko. Odpowiada ona

za prawidłowy proces różnicowania się nabłonków wyścielających praktycznie cały organizm, a także ma wpływ na prawidłowy rozwój i rozród zwierząt oraz ich wzrok. Zapotrzebowanie dobowe szynszyli na wit. A wynosi ok. 1000 j.m. z czego 40% powinno być w paszy w postaci czynnej reszta zaś w formie prekursorów. Według Gugołka i In. (2011) pasza dla szynszyli powinna zawierać około 10-12 tys j.m. wit. A w jednym kg paszy. Objawy niedoboru jak i nadmiaru tej witaminy są podobne, a manifestują się one bladością, kruchością i słabym osadzeniem włosa, zaburzeniami w rozrodzie (brak rui, wchłonięcie zarodków, poronienia, rodzenie potworków, brak miotów), zaburzeniami kostnymi czyli tzw. wtórną krzywicą, rozmiękaniem rogówki i kurzą ślepotą (niedobór), białym zabarwieniem zębów (niedobór), zaburzeniami pokarmowymi (nadmiar), spadkiem odporności i podatnością na choroby w tym choroby skóry. Aby wyleczyć chore zwierzęta najlepiej jest podać im w zastrzyku 2000 j.m. witaminy A na każdego osobnika, a skład paszy należy zweryfikować. Odradza się podawanie tranu, gdyż szybko ulega on psuciu się. W profilaktyce najważniejsze jest prawidłowe żywienie paszą świeżą i pełnoporcjową, a w okresie zwiększonego zapotrzebowania zalecany jest dodatek preparatu AD₃E do wody. Należy jednak pamiętać, że nadmiar również działa niekorzystnie.

NIEDOBÓR BIOTYNY CZYLI WITAMINY H jest kolejną chorobą, która ma duże znaczenie u szynszyli. Witamina H odpowiada bowiem za prawidłowe ubarwienie i budowę włosów, stąd jej istotna rola u zwierząt futerkowych. Niedobór biotyny można wywołać sztucznie podając szynszylom surowe białko jaja kurzego. Objawami niedoboru jest przerost skóry, wraz z suchym jej łuszczeniem, zapaleniem gruczołów łojowych, mieszków włosowych i wypadaniem włosa. Można zaobserwować też samo wygrywanie się, a zwierzęta chore słabiej rosną i mają spaczony apetyt, zaś wokół oczu pojawiają się wyłysienia tzw. okulary. W celu zapobiegania tej chorobie należy prawidłowo bilansować dietę, a paszę zabezpieczyć przed zapaśnięciem, ponieważ grzyby z rodzaju *Streptomyces* inaktywują biotynę.

CHOROBY O ZRÓŻNICOWANEJ ETIOLOGII - WYPADANIE SIERŚCI- ten problem zazwyczaj występuje gdy szynszyle są poddawane nagłemu czynnikiowi stresowemu jak: chwywanie, ganiecie czy złapanie zbyt blisko nasyady ogona. Często też się zdarza, że gdy trzyma się osobniki parami to wypadanie sierści występuje na skutek ustalania chierarchi. Objawem wypadania sierści jest powstanie rozległego plackowatego wyłysienia bez cech zapalenia. Nie występuje tutaj leczenie przyczynowe. Dobre efekty daje podawanie zwierzętom w wodzie do picia witaminy C w celu ich uspokojenia.

SAMOWYGRYZANIE SIERŚCI – to choroba najczęściej występująca na fermach, zaraz obok grzybicy i przyczynia się do dużych strat ekonomicznych. Przyczyna tej choroby nie jest dokładnie poznana, a za jej źródło uważa się takie czynniki jak: genetyczny – czyli, że przypadłość ta jest dziedziczona po którymś z rodziców; termiczny – niekiedy zdarza się to przy zbyt wysokich temperaturach w pomieszczeniu, kiedy zwierzęta próbują pozbyć się futra dla lepszego oddawania ciepła z ciała; neurogenny – u osobników z zaburzeniami nerwowymi; behawioralny – w postaci wyuczonego nawyku, kiedy zwierzęta przebywając w klatkach poszukują sobie zajęcia; nieprawidłowa wentylacja – w przypadku utrzymujących się tzw. przeciągach występuje samo wygryzanie; w przypadku niedoborów żywieniowych – zwierzęta poprzez zjedanie własnych włosów próbują uzupełnić niedobory lub braki aminokwasów siarkowych (metioniny i cysteiny) oraz nienasyconych kwasów tłuszczowych i witamin; przy nadmiarze światła; w przypadku inwazji pasożytów lub chorób towarzyszących (np. przy schorzeniach przewodu pokarmowego oraz chorób metabolicznych wywołujących świąd w wyniku odkładania się produktów przemiany materii w skórze, a także przy nadczynności nadnerczy i tarczycy); przy nadmiernym zagęszczeniu zwierząt. Także stosowanie granulatów może być przyczyną samowygryzania się, ponieważ pod wpływem ciepła zachodzi szereg reakcji tzw. reakcją Maillarda w wyniku której tworzy się hepatoksyczny i rakotwórczy związek o nazwie akrylamid.

Leczenie tego schorzenia jest trudny, ponieważ ciężko jest stwierdzić dokładnie co jest jego przyczyną. Ważne jest poprawienie warunków zoohigienicznych chowu, stosowanie suplementacji paszy aminokwasami siarkowymi i nienasyconymi kwasami tłuszczowymi, zaś przy podejrzeniu inwazji pasożytów odrobaczenie zwierząt. W przypadku zaburzeń nerwowych można zastosować kołnierz ochronny i stosować inhibitory wychwytu serotoniny (tzw. hormonu szczęścia), czyli np. fluoksetyny przez cztery tygodnie (nie stosować u zwierząt z cukrzycą), a z miejsc już wygryzionych usunąć „podszerstek”, aby mogła się w to miejsce wytworzyć nowa okrywa włosowa. Dodatkowo można zwierzęta codziennie spryskiwać środkiem typu antykebal stosowany w celu zapobiegania kanibalizmowi np. u świń. Zaleca się także stosować tzw. „ciemny wychów”.

Aktualna sytuacja na światowym rynku skór zwierząt futerkowych

Jacek Zawisław, Natasza Świącicka,

Zakład Hodowli Owiec, Kóz i Zwierząt Futerkowych UTP w Bydgoszczy

Skóry futerkowe od zarania dziejów pełniły ważną funkcję w życiu człowieka, były pierwszą formą odzienia, następnie stały się jego ozdobą, a nawet symbolem władzy i dostojności. Ze względu na swoją wysoką wartość spełniały także funkcję środka płatniczego. Jeszcze współcześnie na pieniądzach niektórych państw można znaleźć wizerunki zwierząt futerkowych np. kuny [Cholewa, 2000].

Aukcyjna sprzedaż skór zwierząt futerkowych ma już ponad trzystuletnią tradycję, ponieważ pierwsza aukcja odbyła się w Londynie w 1671 roku. Obecnie około 90 % światowego obrotu skórami mięsożernych i roślinożernych zwierząt futerkowych, pochodzących z ferm hodowlanych odbywa się poprzez wyspecjalizowane domy aukcyjne [Piórkowska, 2010]. Istnieje sześć najbardziej znaczących i są to: Kopenhagen Fur w Danii, Saga Furs Oyj w Helsinkach, North American Fur Auction (NAFA) w Toronto, Sojuzpushnina w Sankt Petersburgu, American Legend Cooperativ w Seattle oraz Fur Harvesters Auction w Ontario [Wrzecionowska i Bielański, 2013].

Domy aukcyjne prowadzą sprzedaż surowych skór norek, lisów pospolitych i polarnych, jenotów, a także wyprawionych skór szynszyli. Niektóre z nich prowadzą także sprzedaż skór dzikich zwierząt takich jak: kojot, szop, rosomak, łasica, wiewiórka, borsuk, skunks, norka, piżmak, wydra, soból, ryś, lis i bóbr. Po sprzedaniu surowca od hodowcy pobiera się opłatę w wysokości 1-3 % od wartości sprzedanych skór. Od 2006 roku Międzynarodowe Stowarzyszenie Futrzarskie (IFTA) wraz z domami aukcyjnymi (NAFA, Kopenhagen Fur, Finnish Fur Sales oraz American Legend) wprowadziły znakowanie skór symbolem OA – Origin Assured, co oznacza „Pochodzenie gwarantowane”, czyli zapewnia się kupca że skóry, które zakupił pochodzą z legalnej fermy legitymującej się certyfikatem oraz, że skóry pochodzą z kraju gdzie przestrzegane są prawa zwierząt. Odbiorcami skór są przede wszystkim: Chiny, Hongkong, Korea Południowa, Włochy, Rosja, Turcja i Grecja.

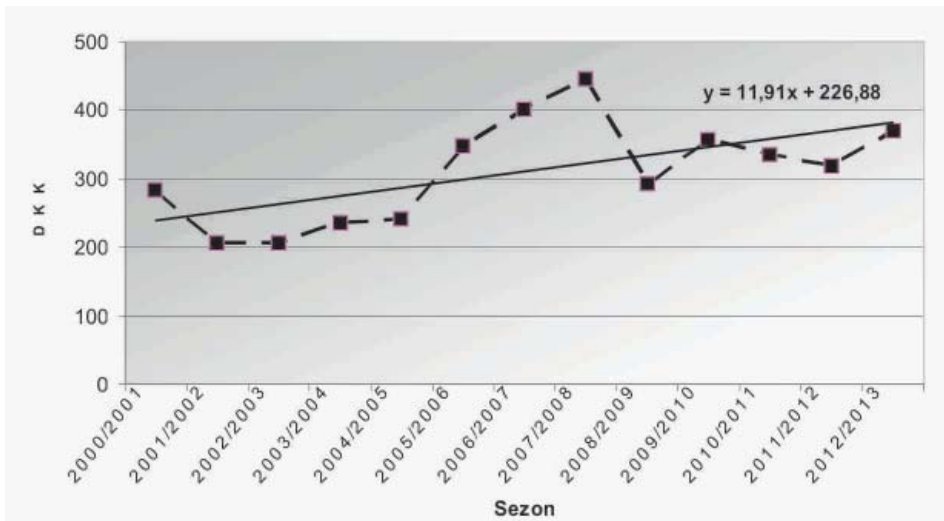
Popyt na skóry kształtuje moda. Jeszcze nie tak dawno największym powodzeniem cieszyły się lisy polarne a najmniejszym jenoty. Obecnie najbardziej popularne się norki, jenoty, a w dalszej kolejności skóry lisów pospolitych i polarnych. Ostatnio także dużym rynkiem jest Argentyna, która jest zainteresowana skórami zwierząt mięsożernych takimi jak: norki, lisy, ale i także skórami zwierząt roślinożernych takimi jak nutria [Kuźniewicz, 2013].

Analizując rynek futrzarski w okresie od 2001 do 2013 roku zaobserwować można stały wzrost liczby produkowanych skór. W Polsce w 2001 roku produkowano zaledwie 500 tys. skór norek, w 2003 – 1,2 mln, a dziś jest to już 10 mln i zajęliśmy drugie miejsce w produkcji tychże skór zaraz po Danii, która rocznie produkuje 20 mln norek. Nadal poszukiwane są przez kupców norki o krótkim włosie. Średnia cena zbytu za jedną skórę norki w 2012 roku wynosiła 80 euro [Wrzecionowska i Bielański, 2013]. Polskie skóry od lat są coraz lepsze, a to dzięki zasługom hodowców, którzy starają się udoskonalić ich jakość.

Sytuacja w skórach lisich niepokoi polskich hodowców, bo na aukcji w Kopenhagen Fur ceny w lutym 2014 roku w porównaniu do lutego poprzedniego roku były o 40-60 % mniejsze [Raport giełdowy, 2014]. Ogółem, sprzedaż lisów hodowlanych na świecie w ostatnim roku (2013) była na bardzo niskim poziomie. Większość domów aukcyjnych doświadczyła problemów związanych ze sprzedażą i cenami. Światowym potentatem produkcji skór lisów od wielu lat niezmiennie jest Finlandia. Obecna moda wymaga od skór lisich dobrej jakości okrywy włosowej, gęstości, jedwabistości i lekkości. Coraz częściej skóry wykorzystywane są do aranżacji wnętrz, produkcji obić meblarskich czy galanterii użytkowej. Hodowcy liczą na poprawę sytuacji w sprzedaży skór lisich poprzez ożywienie rynku chińskiego. Należy jednak pamiętać, że Chińczycy z roku na rok znacznie zwiększają własną produkcję skór futerkowych.

Produkcja skór jenotów w Polsce jest szacowana na 50 tys. (w 2013 r.) więc w stosunku do norek ma ona nieporównanie mniejsze znaczenie gospodarcze. Na nieco wyższym poziomie kształtuje się produkcja skór szynszyli (60 tys. – 2013). Na ostatniej, lutowej aukcji w 2014 roku w Kopenhagen Fur zaoferowano 11 497 skór szynszylowych i sprzedano je średnio po 414 DKK za sztukę. Cena skór szynszylowych w wyżej wymienionym domu aukcyjnym od kilku lat ma tendencję wzrostową (wyk. 1), podobnie jak i w innych domach. Znamienny był też fakt że na ostatniej aukcji sprzedano lot po najdroższej w historii cenie - 1000 DDK za sztukę, czyli za 562 zł. Była to więc jedna z najlepszych aukcji szynszylowych w Kopenhagen Fur. Hodowcy szynszyli w porównaniu do producentów skór

norek, lisów czy jenotów mieli właściwie przez ostatnie kilkanaście lat sytuację dość komfortową, bo sprzedawany towar gwarantował stały wzrost przychodu, średniorocznie wynoszący około 12 DKK (6,70 zł) na jednej skórze.

Wykres 1. Średnia cena (w DKK) za skórę szynszyli uzyskana w domu aukcyjnym Kopenhagen Fur w sezonach 2000/2001 – 2012/2013 (na podst. raportu giełdowego KF)

W domu aukcyjnym Kopenhagen Fur wybierane są na każdej aukcji tzw. top loty zawierające skóry najpiękniejsze i najwartościowsze, które uzyskał najwyższe ceny. Organizatorzy aukcji ustalają listę hodowców, których skóry zostały wybrane do najcenniejszej kolekcji. Podczas ostatnich aukcji na top liście można było znaleźć też kilka polskich nazwisk [Żurek i Sig, 2014]. Jest to więc widoczny znak, że jakość szynszyli hodowanych w naszym kraju jest coraz lepsza i znajduje uznanie na światowym forum.

Literatura:

1. Cholewa R. 2000. Chów i hodowla zwierząt futerkowych. Wyd. Akademii Rolniczej w Poznaniu.
2. Kuźniewicz J. 2013. Rola i znaczenie hodowli zwierząt futerkowych. *Hodowca Zwierząt Futerkowych* 53: 39-41.
3. Piórkowska M. 2010. Lis - perspektywy hodowli. *Wiad. Zoot.* XLVIII, 4: 85-97.
4. Raport giełdowy. 2014. www.kopenhagenfur.com (raport z dnia 6 III 14)
5. Wrzeczionowska M., Bielański P. 2013. Organizacja obrotu skórami zwierząt futerkowych. *Wiad. Zoot.* LI, 1: 93-100.
6. Żurek R., Sig R. 2014. Nowy sezon w Kopenhagen Fur. *Informator dla hodowców szynszyli.* 1: 8.

Regulamin wystaw szynszyli w Krajowym Związku Hodowców Szynszyli

Obowiązuje od 1.10.2013

Prezes KZHS z/s w Myślenicach Marek Nowak

1. W wystawie mogą brać udział hodowcy szynszyli – członkowie KZHS. Organizator KZHS może wyrazić zgodę na udział hodowcy nie będącego członkiem Związku.
2. Wystawa organizowana jest w kategoriach: *fermy hodowlane, towarowe, wystawa młodego hodowcy (staż od 2-5 lat), wystawa odmian barwnych*. Sposób oceny jest określony w regulaminie, a puchary, nagrody są równorzędne dla każdej kategorii.
3. W wystawie mogą brać udział szynszyle, które odpowiadają następującym warunkom:
 - urodzone i odchowane w stadzie wystawcy, w wieku od 7-18 miesięcy
 - zgłoszone i dostarczone na wystawę w wyznaczonym terminie
 - oznakowane tylko na prawym uchu: kolczykiem w dolnej, zewnętrznej części ucha, lub pisakiem, numerem klatki wystawowej w części wewnętrznej prawego ucha
 - zaopatrzone w kartę hodowlaną lub klatkową
 - zdrowe, potwierdzone aktualnym świadectwem weterynaryjnym.Hodowca wnosi opłatę klatkową od każdej wystawianej szynszyli.
4. Oceną punktową według obowiązującego wzorca objęte są odmiany: standard, czarna aksamitna i beżowa. Pozostałe odmiany są oceniane metodą porównawczą.
5. Do oceny szynszyli powołana jest Komisja Sędziowska, która ma prawo odstąpić od oceny w przypadku stwierdzenia:
 - wyraźnego uszkodzenia okrywy włosowej
 - braku łapy, lub ogona itp.
 - zabrudzeń utrudniających przeprowadzenie oceny
 - samic ciężarnych lub karmiących
 - zwierząt z oznakami chorobowymiOdstąpienie od oceny zwierzęcia jest równoznaczne z jego dyskwalifikacją.

-
6. Suma punktów uzyskanych za ocenę pokroju stanowi podstawę do zaliczenia zwierząt do poszczególnych lokat: *I lokata od 30-25 punktów, II lokata 24 punkty, III lokata 23 punkty.*
 7. Po zakończeniu oceny sędziowie metodą porównawczą dokonują wyboru czempiona i wiceczempiona, jeżeli liczba szynszyli poszczególnych odmian wynosi minimum 5 sztuk. Komisja przyznaje po jednym tytule dla każdej kategorii i odmiany spośród szynszyli z pierwszą lokatą.
 8. Jeżeli stawka szynszyli jest mniejsza niż 5 sztuk dopuszcza się możliwość wyboru czempiona, jeśli szynszyla uzyskała indywidualnie minimum 27 punktów.
 9. Spośród szynszyli innych odmian barwnych wybiera się najładniejszą szynszylę lub stawkę.
 10. Komisja przyznaje również nagrody specjalne i wyróżnienia:
 - a) Puchar za Najlepszą Stawkę Szynszyli. Wybierana jest ona spośród wszystkich zwierząt ocenianych punktowo (co najmniej 5.) danego hodowcy,
 - b) Puchar im. Jacka Żurowskiego. za najlepsza stawkę lub szynszylę czarną aksamitną,
 - c) Puchar im. Władysława Rzewskiego. za najlepsza stawkę lub szynszylę beżową,
 - d) Puchar im. Bogusława Barabasza i tytuł HODOWCA ROKU – otrzymuje hodowca, który na co najmniej 2 wystawach organizowanych przez KZHS w danym roku uzyskał najwyższą średnią ilość punktów w konkursie Najlepsza Stawka.
 11. Komisja ma prawo przyznać inne wyróżnienia w porozumieniu z organizatorem wystawy.
 12. Po zakończeniu prac Komisja sporządza i podpisuje protokół, który zawiera zestawienie nagrodzonych zwierząt, z tytułami czempionów i wice czempionów, pierwsze i drugie lokaty, oraz przyznane nagrody specjalne

